

SZOBORAVATÁS NYIRKOS ISTVÁN MELLSZOBRÁNAK AVATÁSA (2016. október 5.)

THE INAUGURATION OF THE BUST OF ISTVÁN NYIRKOS. A memorable educator of recent decades has been the well-liked and popular Professor of Linguistics István Nyirkos (1933–2013), whose memory is enhanced by a statue erected on the sports ground of the Athletic Club of the University of Debrecen on October 5, 2016. In his inauguration speech, fellow professor István Bitskey conjured up Professor Nyirkos's career, in which the harmony between sports and scholarship, intellectual accomplishment and physical culture not only complemented each other but may also have served as an example for members of the academic community. The outstanding athlete and the excellent linguist did not refrain from taking an active role in the management of higher education sports, which fact has been recognized by conferring the title of perennial president of the University Athletic Club upon him. His statue could not stand at a more appropriate location than the grounds of his third home.

Tudomány és sport harmóniája, szellemi teljesítmény és testkultúra összhangja: alighanem ezzel a szókapcsolattal lehetne leginkább megjelölni azt az értéket, amit Nyirkos István professzor példaadó pályafutása jelenít meg a Debreceni Egyetem egykori és mai közössége számára. Aligha véletlen, hogy ő az első bölcsészprofesszor, akinek az egyetem területén szobor állítását határozta el a közmegebecsülés.

Nyirkos István Sátoraljaújhelyen született 1933. augusztus elsején. A debreceni KLTE Bölcsészkarának hallgatója volt 1951-től, majd végzése után a tanársegédi státusztól a tanszékvezető professzorságig ívelt a pályája, nemzetközi rangú finnugor nyelvészként öregbítette a debreceni univerzitás hírnevét sok évtizeden át.

Most felavatott, emlékéét megőrkítő szobra állhatna a Debreceni Egyetem területének más pontján is, mégis itt, a DEAC labdarúgó pályának szélén van a legmértöbb helye, mert ő nemcsak a szellem embere, nem csupán tudós volt, hanem elkötelezett sportember is, meghatározó játékosa egy olyan csapatnak, amely sok örömet és dicsőséget szerzett Debrecennek, de azon túl a magyar egyetemi sport ügyének is.

Még csak másodéves hallgató volt, amikor a DEAC kezdőcsapatába került: 1952-ben barátjával, Katona Sándorral együtt indult labdarúgóként pályafutása. S három évvel később már a csapat legjobbjaként említette őt a korabeli sajtó, a védelem tengelye elképzeltetlen volt nélküle. Hátvéd társával, Szegedi Gyulával (a későbbi orvostudós akadémikussal) olyan sorozatot hoztak le, amely pártját ritkította: ha hihetünk a csapat történetében szereplő adatnak, a megyei bajnokságban 11 meccset játszottak kapott gól nélkül. Ekkoriban nem volt ritka eset, hogy több ezer néző látogatott ki meccseikre, azt is feljegyezték, hogy 1956. május 15-én ötszáz szurkoló kísérte el a csapatot Hajdúszoboszlóra, a megyei rangadóra. 1957/58-ban a megyei bajnokságnak szinte valamennyi meccsén Nyirkos Istvánt a mezőny legjobbjának tartották. Az ő kiemelkedő játékának is köszönhető, hogy az 1960/61-es idényben már az NB III. északkeleti csoportjában

játszott a DEAC, majd onnan bajnokságot nyerve bekerült az NB II. keleti csoportjába, ahol több neves fővárosi egyesület ellen is sikerrel szerepelt.

De az ötvenes évek végétől Nyirkos István már idejének nagyobb részét tudományos munkájára fordította, nyelvjáráskutatással foglalkozott, 1961-ben nyelvtudományból doktorált, bizonyítva, hogy a magas szintű sportteljesítmény és a tudományos munka nem lehet idegen egymástól, ha szilárd elhatározás, céltudatosság és tehetség párosul egymással. Magyar nyelvtörténeti kutatásain kívül főként a magyar–finn nyelvi kapcsolatok felderítése, a lexikográfia és szociolingvisztika terén ért el nemzetközileg is elismert eredményeket. Mintegy húsz könyve jelent meg, ezekből és egyetemi jegyzeteiből hallgatók nemzedékei tanultak, és adták tovább a belőlük megszerzett nyelvtudományi ismereteket.

Már egyetemi adjunktusként érte a megtisztelő felkérés, hogy a Helsinki Egyetem magyar nyelvi lektori állását töltsse be, így 1963 és 1967 között ebben a pozícióban szolgálta a magyar–finn szellemi kapcsolatok építését. Hazatérte után viszont – egyetemi oktatómunkája mellett – újból szeretett sportágát is szolgálta, immár szakosztályvezetőként, majd egyetemi klubelnökként. Későbbi professzori kinevezését követően is szívesen vett részt tanár-diák futballmeccseken, ahol ízelítőt kaphattunk egykori játéktudásából. Értethető, hogy a DEAC örökös tiszteletbeli elnöki tisztét juttatta neki a közmegebecsülés, az egyetemi és sporttársi elismerés. Emellé társult a nemzetközi tudományos és kulturális élet részéről a számára megítélt számos kitüntetés, többek között a Finn Oroszlánrend Parancsnoki Fokozata és a Finn Akadémia Emlékérme.

1995-től 1998-ig a KLTE általános és oktatási rektorhelyettesi tisztét is betöltötte.

Nyirkos István személye mindig is összekötő kapcsot jelentett a különböző egyetemi karok között. Éveken át elnöke volt a KLTE Baráti Klubjának. Finnországi külszolgálata idején mindig szeretettel fogadta az oda érkező kollegáit, tanítványait, sportbaráit. Játékosársai között szinte valamennyi egyetemi kar és szak hallgatói szerepeltek, az ő derűs, barátságos, közkedvelt egyénisége nagyban hozzájárult a labdarúgó pályán a csapatszellem erősítéséhez. Azt a csapatot erősítette ő, amelyből a későbbiekben tudós tanárok, professzorok, szakorvosok, kórházigazgatók, sportdiplomáták, országos és nemzetközi hírű edzők kerültek ki, példázva az egyetemi sport nevelőerejét, mentalitásformáló és közösségépítő hatását. Nem véletlen, hogy az akkori csapat tagjai mindmáig szorosan őrzik baráti kapcsolataikat, rendszeresen találkoznak, s derűs jókedvvel idézik fel az egykor történeteket, a szebbnél szebb gólokat és cseleket, a kapusbravúrokat, a vidéki utazások kalandos részleteit.

Mostantól kezdve mindezt itt, az egykori kiváló hátvéd emlékműve előtt is megtehetik, s remélhetőleg még sokáig meg is fogják tenni, emlékezve a DEAC egykori sikeres korszakára, gyarapítva az egyesület történeti hagyományait.

Őrizze és éltesse e most felavatandó szobor Nyirkos Istvánnak, a kiváló tudósnek és sportembernek az emlékét, s legyen hirdetője a tudomány és testkultúra összhangjának, az egészségtudatos életmódnak, az egyetemi sport nevelőerejének, s legyen példakép a mai ifjúság, a ma egyetemistái számára.

*(Elmondta Bitskey István egyetemi tanár
2016. október 5-én a DEAC sporttelepén)*